

Nr 43

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående veterinärmedicinsk rådgivnings- och laborativ verksamhet; given Stockholms slott den 28 februari 1969.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogat förslag till förordning om organiserad hälsokontroll av husdjur,

dels bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ingemund Bengtsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att Kungl. Maj:t får vidta åtgärder för att bilda ett särskilt bolag — Aktiebolaget Laboratorietjänst — med staten och jordbruksnäringen som delägare för driften av regionala veterinärmedicinska laboratorier. Bolagets verksamhet avses bl. a. ersätta den verksamhet som f. n. bedrivs vid hushållningssällskapens veterinärmedicinska laboratorier. Aktiekapitalet föreslås utgöra 1 milj. kr. fördelat med 52 % på staten och 48 % på jordbruksnäringen. Stiftarna av bolaget skall vidare lämna kreditgaranti för bolaget om sammanlagt högst 1 milj. kr. Bolaget avses påbörja sin verksamhet den 1 januari 1970.

I fråga om den veterinärmedicinska rådgivningen föreslås bl. a. ökad publikationsverksamhet. För att främja planläggning och samordning av den veterinärmedicinska rådgivningen skall till veterinärstyrelsen knytas en rådgivande nämnd. Organiserad djurhälsokontroll skall grundas på en särskild förordning.

Förslag
till
Förordning
om organiserad hälsokontroll av husdjur

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Organiserad hälsokontroll med ändamål att motverka eller förebygga sjukdom hos husdjur anordnas enligt bestämmelser av Konungen eller myndighet som Konungen förordnar.

Den som äger eller innehar besättning av sådant djurslag för vilket finnes organiserad hälsokontroll har rätt att ansluta besättningen till kontrollen.

2 §

Ägare eller innehavare av besättning som är ansluten till den organiserade hälsokontrollen skall, om förutsättningar föreligger, medges att under viss tid avyttra djur ur besättningen under beteckning som anger att djuret är fritt från sjukdom som kontrollen avser eller kommer från besättning som friskförklarats i fråga om sådan sjukdom.

3 §

Djur av sådant slag som omfattas av den organiserade hälsokontrollen får icke bjudas ut till försäljning eller avyttras under beteckning som anger eller ger sken av att djuret är fritt från sjukdom som kontrollen avser eller kommer från besättning som friskförklarats i fråga om sådan sjukdom, utan att medgivande enligt 2 § föreligger.

4 §

Konungen får förklara såsom skyddat område viss del av landet där smittsam sjukdom som omfattas av den organiserade hälsokontrollen icke förekommer eller har ringa utbredning. Djur av sådant slag som omfattas av den organiserade hälsokontrollen får ej utan medgivande enligt 2 § föras in i eller bjudas ut till försäljning eller avyttras inom skyddat område.

5 §

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer får medge undantag från 3 § eller 4 § andra punkten, om särskilda skäl föreligger.

6 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 3 § eller mot 4 § andra punkten eller mot föreskrift som meddelats i anslutning till undantagande enligt 5 § dömes till böter, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

7 §

Närmare bestämmelser för tillämpningen av denna förordning meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen förordnar.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1970, då förordningen den 25 maj 1951 (nr 286) med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar skall upphöra att gälla.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 28 februari 1969.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden ANDERSSON, LANGE, KLING, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTTSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Bengtsson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *veterinärmedicinsk rådgivnings- och laboratorieverksamhet* och anför.

Inledning

Genom beslut den 3 juni 1965 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla fem sakkunniga¹ för att utreda veterinärväsendets framtida uppgifter och organisation. Den 10 maj 1968 har utredningen avlämnat ett delbetänkande som behandlar *veterinärmedicinsk rådgivnings- och laboratorieverksamhet* (Stencil Jo 1968: 3).

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av överbefälhavaren, socialstyrelsen, statens institut för folkhälsan, statskontoret, riksrevisionsverket, lantbruksstyrelsen (efter hörande av vederbörande avelsföreningar), veterinärstyrelsen, statens naturvårdsverk, lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan, statens veterinärmedicinska anstalt, livsmedelsstadgekommittén, Svenska kommunförbundet, Hushållningssällskapens förbund, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF), Kooperativa förbundet, Köttbranschens riksförbund och Sveriges veterinärförbund. Svenska landstingsförbundet har meddelat att förbundet avstår från att yttra sig i ärendet. Sveriges kemiska industrikontor (Kemikontoret) har kommit in med skrivelse med anledning av utredningens förslag.

¹ Riksdagsmännen Sven Persson (ordförande) och Harald Pettersson, generaldirektör Gösta Björkman, ombudsman Arne Nybom och byrådirektör Curt Werner.

Veterinärmedicinsk rådgivnings- och laboratorieverksamhet

Nuvarande ordning

Veterinärmedicinsk rådgivningsverksamhet. Begreppet rådgivning definieras av utredningen såsom alla de procedurer och metoder, som används för att sprida kunskaper och information till näringsutövarna. Rådgivning förekommer praktiskt taget i alla led av den veterinärmedicinska verksamheten. Sålunda är verksamheten vid veterinärstyrelsens hälsokontrollbyrå ett led i den veterinärmedicinska rådgivningen. Landets distriktsveterinärer utövar vidare en omfattande rådgivnings- och upplysningsverksamhet i anslutning till akutsjukvården. I viss utsträckning medverkar också länsveterinärer i den veterinärmedicinska rådgivningen.

Statens veterinärmedicinska anstalt har en särskild konsulentavdelning. Konsulenternas rådgivning utgör främst förmedling av resultat av forskning och försök på det veterinära området men även viss egen forskning utförs. F. n. ingår i avdelningen sammanlagt 14 veterinärer samt fem tjänstemän för laboratorie- och kontorsarbete. Konsulenterna representerar olika sjukdomsområden och deras rådgivning riktar sig till både praktiserande veterinärer och enskilda djurägare. Rådgivningsverksamhet bedrivs vidare vid vissa av veterinärhögskolans institutioner. Också högskolans försöksgård i Skara bedriver rådgivning och upplysning i olika former.

Vid sidan av den statliga och statsunderstödda rådgivningsverksamheten har under senare år rådgivningen inom jordbruksnäringen utvecklats. Således driver mejeriorganisationen rådgivning avseende främst mjölk kvaliteten. I utfodrings- och avelsfrågor bedriver Svensk husdjursskötsel (SHS) rådgivande verksamhet. Till denna har knutits de lokala kontroll- och seminföreningarna, som bl. a. har ett stort antal veterinärer anställda. Slakteriorganisationen har rådgivning främst i fråga om svin-, kalv- och ungnötsuppfödning. Även inom ägghandelsorganisationen och andra delar av näringen har rådgivningsverksamheten ägnats allt större intresse. Ett samarbets- och samordningsorgan för jordbrukskooperationens rådgivningsverksamhet, kallat Lantbrukets Producenttjänst (LPT), har tillkommit.

Ett väsentligt led i den veterinärmedicinska rådgivningen utgör den s. k. organiserade djurhälsokontrollverksamheten. Hälsokontrollverksamheten grundas på vissa författningar och står under veterinärstyrelsens tillsyn. Verksamheten handhas regionalt av hushållningssällskapens veterinäravdelningar. Till sådan avdelning hör i vissa fall även veterinärmedicinskt laboratorium. Veterinäravdelning med eget laboratorium drivs av sällskapen i Stockholm, Nyköping, Linköping, Jönköping, Kalmar, Kristianstad, Malmö, Falkenberg, Skara, Örebro, Västerås och Falun. Utan att ha eget laboratorium finns veterinärer anställda hos sällskapen i Uppsala, Växjö, Karlskrona, Uddevalla, Vänersborg och Borås. Vidare bedriver sällskapen i Visby,

Karlstad, Gävle, Härnösand, Östersund och Luleå veterinär verksamhet på så sätt att de uppdragit uppgifter inom djurhälsokontrollen åt läns- och distriktsveterinärer.

Svinhälsokontrollen, som påbörjades under hösten 1942, utgör ursprunget till övriga djurhälsokontroller. Verksamheten regleras närmare genom Kungl. Maj:ts förordning den 25 maj 1951 (nr 286) med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar (ändrad 1960: 28). I kontrollen deltagande djurägare har bl. a. anmälningsplikt vid utbruten eller misstänkt smittsam sjukdom bland djuren. Förekommer ej sådan eller annan för det ekonomiska utbytet betydelsefull sjukdom i en besättning, utfärdar vederbörande veterinär ett s. k. friskförklaringsbevis. Sådant bevis är en förutsättning för avelsbesättningarnas deltagande i svinstamkontrollen och i viss utsträckning för livdjursförmedlingen. Kungl. Maj:t kan förordna att visst område med ingen eller ringa förekomst av smittsam svinsjukdom skall utgöra ett skyddat område, vilket i princip innebär att endast grisar från friskförklarade besättningar får föras in i sådant område.

Hälsotillståndet i landets avelsbesättningar har efter tillkomsten av svinhälsokontrollen starkt förbättrats. År 1954 saknade 36 % av besättningarna friskförklaringsbevis, år 1966 endast 1 %.

I fråga om juverhälsokontroll har utfärdats en särskild kungörelse den 17 december 1954 (nr 816) angående åtgärder till motverkande av juversjukdomar hos nötkreaturen. Djurägare som önskar ansluta sin nötkreatursbesättning till av hushållningssällskap anordnad juverhälsokontroll skall till sällskapet avge skriftlig förbindelse (enskild anslutning). Sådant förbindelse kan också avges av jordbruksorganisation att omfatta till organisationen anslutna djurägare (kollektiv anslutning). Ansluten besättning skall underkastas fortlöpande kontroll.

Sedan år 1954 utgår statsbidrag till juverhälsokontrollen. Anslaget, som fr. o. m. budgetåret 1961/62 är uppfört med 280 000 kr., disponeras av veterinärstyrelsen såsom bidrag till hushållningssällskap som anordnar ifrågasvarande kontroll. Större delen av kostnaderna täcks dock av avgifter. För verksamhetsåret 1966 utgick statsbidrag med omkring 230 000 kr., medan mejerierna och enskilda betalade ett belopp av i runt tal 675 000 kr. Kontrollen omfattar f. n. ca 140 000 kor.

Organiserad fårhälsovård förekommer f. n. inom fyra hushållningssällskapsområden. Härutöver driver veterinärhögskolan fårhälsovård inom delar av Uppland. Fårhälsovården är inte författningsreglerad.

För att förebygga och bekämpa fjäderfäsjukdomar av annat slag än dem som berörs av epizootilagen, salmonellaförordningen och hönstyfsförordningen har av vissa hushållningssällskap på frivillig väg organiserats en hönshälsokontroll. Verksamheten regleras inte av några författningsbestämmelser.

Veterinärmedicinsk laboratorieverksamhet avser i första hand bakteriolo-

giska, patologisk-anatomiska, parasitologiska, serodiagnostiska och kemiska undersökningar. Den bedrivs vid statens veterinärmedicinska anstalt och på de veterinärmedicinska laboratorierna vid tolv hushållningssällskap. Veterinärmedicinska laboratorier för främst bakteriologiska undersökningar i samband med köttkontroll, charkuteritillverkning och allmän hygienövervakning finns vidare vid 22 kontrollslakterier och tre offentliga slakthus. I viss utsträckning och främst på orter där sällskapslaboratorium eller slakterilaboratorium saknas utförs veterinärmedicinska undersökningar också vid hälsovårdsnämndslaboratorier. Dessa är i första hand avsedda för bakteriologiska m. fl. undersökningar av vatten och livsmedel. F. n. finns hälsovårdsnämndslaboratorium i 25 städer.

Antalet obduktioner och andra undersökningar vid statens veterinärmedicinska anstalt under budgetåren 1962/63—1966/67 framgår av följande.

	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67
Obduktioner	7 382	8 486	8 643	7 428	6 693
Andra undersökningar:					
patologisk-anatomiska	4 368	4 664	3 872	2 366	2 478
bakteriologiska	35 246	39 093	38 539	32 524	32 240
serodiagnostiska	12 752	15 382	21 158	21 693	19 586
virologiska	11 851	16 445	10 467	6 028	6 876
parasitologiska	7 463	7 927	8 833	9 662	9 774
allmänkemiska ¹	3 231	3 353	3 511	3 800	4 624
toxikologiska	1 099	2 698	2 276	1 890	1 685

¹ Dessutom har under perioden 9 106 kemiska analyser utförts inom ramen för anstaltens undersökningar rörande ämnesomsättningsrubbnings hos svin.

Antalet undersökningar vid samtliga tolv sällskapslaboratorier under vissa år har varit följande.

	1953	1958	1961	1964	1966
Patologisk-anatomiska undersökningar:					
obduktioner	5 435	16 833	15 491	9 700	11 558
organundersökningar	6 401	48 122	52 457	41 172	32 943
Bakteriologiska undersökningar:					
mjölkprov i samband med juverhälsokontroll	183 050	296 200	343 379	282 260	374 538
tuberkulosprov	1 544	871	225	242	248
vattenundersökningar	1 187	4 203	3 828	5 384	6 384
bakteriologisk köttkontroll	4 420	10 374	8 397	10 031	8 102
övriga	11 068	23 146	22 860	32 903	60 532
Parasitologiska undersökningar	276	1 549	1 411	2 905	5 234
Andra undersökningar:					
CMT-prov (våg- och kannprov)	—	ca 18 000	59 246	76 639	50 992
övriga	189	587	864	10 452	2 652

Laboratorierna vid hushållningssällskapens veterinäravdelningar inrättades i början för undersökningar i samband med organiserad tuberkuloskontroll. Senare har deras verksamhet kommit att omfatta även annan sjukdomsdiagnostik, foder- och vattenundersökningar, livsmedelsundersökningar m. fl. Någon direkt reglering av fördelningen av arbetsuppgifterna mellan statens veterinärmedicinska anstalt och sällskapslaboratorierna finns inte. Enligt Kungl. Maj:ts reglemente den 5 juni 1953 (nr 506) för hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier (ändrad senast 1967: 567) bestämmer veterinärstyrelsen verksamhetsområden för laboratorierna samt fastställer taxa för undersökningar som utförs med stöd av statsmedel. Dessa avser dels vissa helt statsbekostade undersökningar i samband med misstänkt fall av smittsam sjukdom, dels obduktioner och bakteriologiska undersökningar i samband med obduktion. För de sistnämnda får sällskapslaboratorierna statsbidrag fr. o. m. den 1 juli 1967 enligt beslut av Kungl. Maj:t den 6 september 1967. För undersökningar som utförs med stöd av statsmedel tillämpas enligt veterinärstyrelsens förordnande veterinärmedicinska anstaltens undersökningstaxa. Taxa för övriga undersökningar fastställs av det hushållningssällskap som är huvudman för laboratoriet.

Hushållningssällskapens veterinäravdelningar med eget laboratorium hade den 1 juli 1967 sammanlagt 113 anställda. Av dem var 35 veterinärer och 78 biträden av olika slag. Utöver den fasta personalen anlätades i mindre utsträckning hushållningssällskapens tjänstemän och andra mot arvode för bl. a. fältundersökningar. Personalkostnaderna (löner, arvoden, sociala avgifter) utgjorde år 1966 70—80 % av laboratoriernas totalkostnad.

Nio av sällskapslaboratorierna är inrymda i fastigheter som ägs av vederbörande hushållningssällskap. Laboratoriet i Stockholm disponerar vissa lokaler vid veterinärhögskolan. Lokalerna är av varierande storlek beroende på verksamhetens omfattning och hyran torde i vissa fall vara starkt subventionerad. Återanskaffningsvärdet på fast inredning och utrustning vid de större laboratorierna uppskattas till 250 000—350 000 kr. per laboratorium. Det totala återanskaffningsvärdet på fast inredning och utrustning vid samtliga tolv laboratorier har angivits till 2,4 milj. kr.

Personalen vid laboratorierna har inte varit uppförd på statligt fastställda personalförteckningar eller eljest statligt avlönad. Verksamheten finansieras av taxeinkomster i samband med djurhälsokontrollen, inkomster av analysverksamheten vid laboratorierna samt i viss utsträckning genom bidrag. År 1966 lämnades bidrag av fem landsting med ett sammanlagt belopp av 92 000 kr. samt av jordbrukets organisationer med ett sammanlagt belopp av 240 000 kr. Det ekonomiska utfallet år 1966 vid samtliga tolv veterinäravdelningar med eget laboratorium framgår av följande.

Veterinäravdelning med eget laboratorium i	Inkomst av				Annan inkomst (bidrag m. m.)		Inkomst totalt		Vinst (+) För- lust (-)	
	organiserad djurhälso- kontroll		annan labora- torieverk- samhet							
	1 000- tal kr.	%	1 000- tal kr.	%	1 000- tal kr.	%	1 000- tal kr.	%	1 000-tal kr.	
Stockholm	132	78	23	14	13	8	168	100	-	2
Nyköping	117	46	37	15	100	39	254	100	-	10
Linköping	211	48	184	42	45	10	440	100	-	3
Jönköping	121	53	109	47	—	—	230	100	±	0
Kalmar	103	29	210	60	37	11	350	100	-	3
Kristianstad	466	85	78	14	8	1	552	100	-	15
Malmö	491	91	45	8	6	1	542	100	+	3
Falkenberg	441	91	38	8	6	1	485	100	±	0
Skara	400	61	253	38	9	1	662	100	+	131
Örebro	179	65	46	17	50	18	275	100	+	2
Västerås	98	38	102	40	56	22	256	100	-	4
Falun	52	57	6	6	34	37	92	100	-	7
Summa	2 811	65	1 131	26	364	9	4 306	100	+	92

Det är i första hand svinhälsokontrollen som har en avgörande ekonomisk betydelse för vissa laboratorier. Vid laboratorierna i Falkenberg, Kristianstad och Malmö härrörde år 1966 inte mindre än 84, 78 resp. 74 % av den totala inkomsten från svinhälsokontrollen. Juverhälsokontrollen hade sin största betydelse för laboratoriet i Stockholm och svarade där för ca 72 % av den totala inkomsten.

Inkomsten av annan laboratorieverksamhet, inte hänförlig till organiserad djurhälsokontroll, var år 1966 störst vid laboratoriet i Kalmar (60 %). Ca 40—50 % av inkomsten vid laboratorierna i Linköping, Jönköping, Skara och Västerås kom från sådan verksamhet. Vid de övriga stannade denna andel under 20 % och i vissa fall under 10 %. Denna del av verksamheten omfattar bl. a. ett stort antal obduktioner, som utförs på uppdrag av enskilda djurägare och distriktsveterinärer. Vidare ingår här bakteriologiska undersökningar av olika slag, som utförs på uppdrag av statliga eller kommunala myndigheter, enskilda djurägare, slakterier, affärsföretag m. fl. Bland sistnämnda undersökningar förekommer också undersökningar på specifik infektion (tuberkulos, brucellos, salmonella m. fl.), som bekostas med statsmedel. Statens utgift i samband med nämnda undersökningar var år 1966 ca 355 000 kr. Inte mindre än 158 000 kr. av detta belopp gick till laboratoriet i Skara såsom ersättning för främst salmonellaundersökningar.

Avgifter för organiserad djurhälsokontroll innefattar bl. a. kostnadsfria laboratorieundersökningar i samband med hälsokontrollen. Andelen sådana undersökningar motsvarade år 1966 vid samtliga tolv laboratorier ett beräknat inkomstbelopp av ca 900 000 kr. Tillsammans med inkomsten från s. k. annan laboratorieverksamhet under samma år på 1 130 000 kr. svarade ren laboratorieverksamhet för ungefär hälften av de tolv laboratoriernas sam-

manlagda inkomster på 4,3 milj. kr. Den återstående delen av inkomsterna vid ifrågavarande veterinäravdelningar med eget laboratorium hänför sig till fältverksamhet.

Utredningen

Veterinärmedicinsk rådgivningsverksamhet. När det gäller den veterinärmedicinska rådgivningens organisation gör utredningen en uppdelning efter följande grunder, nämligen

a) rådgivning som ett led i den statliga jordbrukspolitiken i vad avser rationaliseringen av jordbruket (rådgivning-rationalisering),

b) rådgivning som syftar till att snabbt och effektivt förmedla resultaten av forsknings- och försöksverksamhet till näringsutövarna samt att initiera ny sådan forskning (rådgivning-forskning-försök),

c) övrig rådgivning, som kallas veterinärmedicinsk produktionsrådgivning.

Utredningen erinrar om att frågan under a) behandlades av 1965 års lantbruksorganisationsutredning. Enligt denna utredning syntes det nödvändigt att lantbruksnämnderna hade tillgång till veterinärmedicinsk expertis. Behovet ansågs inte vara så stort, att det motiverade inrättandet av särskilda veterinära tjänster inom lantbruksnämnderna. I stället borde medel, förslagsvis på sakkunniganslag, ställas till nämndernas förfogande för att anlita veterinärmedicinsk expertis. 1967 års riksdag (prop. 1967: 74, JoU 18 och 28, 3LU 35, rskr 214 och 244) beslutade i enlighet med nämnda förslag. Utredningen föreslår att i lantbruksstyrelsens expertnämnd för granskning av typritningar för djurstallar m. m. ingår en veterinär expert som ledamot. Vidare föreslår utredningen att lantbruksstyrelsen beslutar om fasta årsarvoden till veterinärmedicinsk expertis vid de lantbruksnämnder, där behov av sådan mera regelbundet förekommer.

Även den rådgivning som förmedlar resultaten av forsknings- och försöksverksamhet till näringsutövarna är enligt utredningens mening primärt en statlig angelägenhet. Inom veterinärmedicinens område sker denna förmedling framför allt genom konsulentavdelningen vid statens veterinärmedicinska anstalt. Utredningen, som diskuterat inriktningen av konsulentavdelningens arbete, finner att verksamheten vid avdelningen bör vara i huvudsak oförändrad. Rådgivningsverksamheten bör — i viss analogi med vad som gäller för konsulentavdelningen vid lantbrukshögskolan — i första hand ha till syfte att vara en förbindelse-länk mellan försök och forskning, å ena sidan, och landets tjänsteveterinärer och övriga veterinärer å den andra sidan. Härvid bör det forsknings- och utredningsarbete bedrivs som krävs för rådgivnings- och upplysningsverksamheten. Den forskning som äger rum inom konsulentavdelningens ram bör med andra ord ta sikte på att lösa uppkommande praktiska problem och således vara direkt målinriktad. Tjänster som förste konsulent

och konsulent vid anstaltens konsulentavdelning föreslås i fortsättningen benämnas statsveterinär.

Utredningen framhåller, att såsom grund för rådgivningen ligger inte så sällan ett kvalificerat utredningsarbete ute på fältet. Med hänsyn bl. a. till att behovet av sådant fältarbete ökar föreslår utredningen, att ytterligare tjänster tillförs anstaltens konsulentavdelning. Innehavarna av de nya tjänsterna bör emellertid stationeras ute i landet, där de inom resp. region skall tjänstgöra som specialister på vissa djurslag. Inom sitt resp. ämnesområde bör de ha i huvudsak fem arbetsuppgifter, nämligen sjukdomsutredningar, regional rådgivning, insamling av uppgifter om sjukdomsproblem för central bearbetning, deltagande i centralt ledda undersökningar samt deltagande i centralt ledda bekämpanden. Organisationen bör byggas ut successivt. Till att börja med anses fem tjänster böra inrättas för ändamålet.

För vissa samordningsuppgifter vid veterinärmedicinska anstalten föreslår utredningen, att en veterinär tjänst inrättas vid anstalten. Enligt utredningens mening är det lämpligt att innehavaren av tjänsten även får ägna sig åt att samordna anstaltens och veterinärhögskolans veterinärmedicinska rådgivning.

Utredningen anser en väl organiserad publikationsverksamhet vara ett väsentligt led i den förstärkning av den veterinärmedicinska rådgivningen som utredningen föreslår. Organisatoriskt bör ansvaret för publikationsverksamheten i första hand ligga på statens veterinärmedicinska anstalt. Det bör emellertid ankomma på styrelserna för anstalten och veterinärhögskolan att i samråd med veterinärstyrelsen överväga de närmare principerna för ifrågavarande verksamhet.

Utredningen framhåller, att den veterinärmedicinska produktionsrådgivningen, som bl. a. omfattar den organiserade djurhälsokontrollverksamheten, skiljer sig något från annan produktionsrådgivning. Ett samband råder mellan djurhälsa och livsmedelshygien. Hälsokontrollerna bidrar också till att förhindra och upptäcka smittsamma djursjukdomar samt medverkar till övervakning av bl. a. sjukdomar som är gemensamma för djur och människor.

Enligt utredningen bör följande gälla i fråga om den veterinärmedicinska produktionsrådgivningen även i fortsättningen, nämligen a) kostnaderna för verksamheten bör bestridas av näringen, b) verksamheten bör grundas på offentligt utfärdade författningar, c) tillgång bör finnas till veterinärmedicinska laboratorier, ställda under offentlig kontroll.

Utredningen föreslår att djurhälsokontroll grundas på en enda författning, som ger Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar (veterinärstyrelsen) bemyndigande att meddela närmare föreskrifter. Författningen bör ange den allmänna ramen för djurhälsokontroll. Genom att en s. k. ramförfattning används kan verksamheten anpassas efter de aktu-

ella förutsättningarna. Genom att djurhälsokontrollen grundas på en ramförfattning kan offentlig insyn erhållas samtidigt som verksamheten kan utformas i förtroendefullt samarbete med näringsens företrädare. Utredningen har lagt fram förslag till förordning om organiserad hälsokontroll av vissa husdjur.

Beträffande organisationen av fältverksamheten inom den veterinärmedicinska produktionsrådgivningen har utredningen övervägt olika alternativ samt haft överläggningar i ämnet med bl. a. Sveriges lantbruksförbund och Hushållningssällskapens förbund. I enlighet med de allmänna tendenser som föreligger i fråga om att överlåta olika kontroller till näringen själv anser utredningen, att den veterinärmedicinska produktionsrådgivningen bör omhändertas av producenterna själva. Det är således näringsens egen sak att ta ställning till vilken organisation den vill utnyttja för ifrågavarande verksamhet.

Utredningen behandlar också frågan om den veterinärmedicinska rådgivningens planläggning. Utredningen har bl.a. övervägt om planläggningen eller programmeringen kunde ombesörjas av samma organ som redan har hand om planläggningen av annan rådgivning på husdjursområdet. Med hänsyn till att den veterinärmedicinska rådgivningen kräver speciella veterinära insatser föreslår utredningen, att programmet utarbetas av veterinära organ. Programmet bör dock utformas så att garantier skapas för samband med övrig rådgivningsverksamhet inom animalieproduktionen. Det föreslås bl. a. att veterinär ledamot bör ingå i den rådgivande kommitté som är knuten till lantbrukshögskolans konsulentavdelning.

Det yttersta ansvaret för programmeringen bör ankomma på veterinärstyrelsen. För att medverka vid utformningen av det grundläggande riksprogrammet bör inrättas en särskild nämnd. Nämnden, vars uppgifter endast bör vara rådgivande, bör sammanträda under ordförandeskap av veterinärstyrelsens chef eller den han sätter i sitt ställe. I nämnden bör ingå en representant för envar av veterinärhögskolan, statens veterinärmedicinska anstalt, lantbruksstyrelsen och lantbrukshögskolan samt två företrädare för jordbruksnäringen och en för Sveriges veterinärförbund.

Riksprogrammet för den veterinärmedicinska rådgivningen bör bl. a. tjäna till ledning för den regionala rådgivningen samt bilda en ram för rådgivningsverksamheten. En väsentlig uppgift vid upprättandet av detta program bör bli att planlägga bl. a. omfattningen och inriktningen av olika veterinärmedicinska hälsokontroller under kommande år.

Någon särskild programnämnd på länsplanet bör däremot inte inrättas. Enligt utredningens mening bör det vara tillräckligt och mest ändamålsenligt, om veterinärstyrelsen inom varje län utser en veterinär att fungera såsom kontaktman för rådgivningsarbetet.

Veterinärmedicinsk laboratorieverksamhet. De veterinärmedicinska laboratorierna bör enligt utredningens mening tjänstgöra som serviceorgan åt veterinärer av olika slag. Laboratorierna kan emellertid med fördel utföra även andra uppgifter, främst undersökningar på livsmedelshygienens och omgivningshygienens områden. Laboratorierna bör med hänsyn härtill vara så organiserade att de har möjlighet att vidga verksamheten allteftersom nya behov anmäler sig.

Laboratoriernas arbete bör bedrivas på vetenskaplig grund till lägsta möjliga kostnad. Laboratorierna bör i princip vara självbärande, dvs. avgifterna för tillhandahållna tjänster bör fastställas så att de täcker utgifterna för verksamheten. Kostnaderna bör i första hand bäras av den som begär undersökning. I sammanhanget erinras emellertid om Kungl. Maj:ts förut omnämnda beslut om bidrag till vissa typer av undersökningar. Bakom detta beslut torde ligga den uppfattningen att dessa har ett sådant värde för övervakningen av bl. a. det allmänna hälsoläget bland såväl människor som djur att anspråk på full betalning av den som begärt undersökningen skulle kunna motverka detta syfte. Denna princip är enligt utredningens mening väsentlig och bör även tillämpas i framtiden. Detta innebär alltså att staten även i fortsättningen helt eller delvis bör betala vissa typer av undersökningar.

Enligt utredningens uppfattning finns i fortsättningen inte behov av ett lika stort antal laboratorier som f. n. Varje laboratorium måste ges ett sådant underlag, att det kan sysselsätta minst en kvalificerad patolog och en bakteriolog. Laboratorierna bör bl. a. mot denna bakgrund sammanföras till ett så litet antal enheter som kraven på arbetets art och inriktning möjliggör. I annat fall finns inte ekonomiska förutsättningar för att anskaffa kvalificerad och personalbesparande utrustning. Även kraven på full sysselsättning för patologen och bakteriologen ställer stora krav på volymen av förekommande arbetsuppgifter. Utredningen framhåller att en minskning av antalet laboratorier bl. a. kommer att innebära att fältarbetet i samband med djurhälsokontroll i fortsättningen inte kan has om hand av laboratorierna. Den region som varje laboratorium skall täcka kan bli så stor att arbetet på laboratorium och på fältet inte kan kombineras med gott resultat.

Beträffande huvudmannaskapet för de veterinärmedicinska laboratorierna har utredningen övervägt olika alternativ. Utredningen har ansett det vara naturligt att knyta an till de intressen som främst är förbundna med laboratorieverksamheten, nämligen statens och jordbruksnäringens. Företrädare för den senare har vid överläggningar med utredningen förklarat sig intresserade av en samverkan. Det statliga åtagandet motiveras främst av att laboratorierna regionalt skall utgöra ett komplement till det statliga veterinärmedicinska centrallaboratoriet, statens veterinärmedicinska anstalt. Vidare utgör laboratorierna till väsentlig del serviceorgan åt statliga tjänste-

män, främst distriktsveterinärerna. Även länsveterinärerna måste i samband med livsmedelskontrollen ha tillgång till laboratorier. Eftersom laboratoriernas undersökningar är ett led i livsmedelsproduktionen innebär statens engagemang i laboratorieverksamheten även i viss utsträckning en bevakning av konsumentintresset.

Utredningen har diskuterat om huvudmannaskapet bör utvidgas att avse även t. ex. kommuner. Skälet härför skulle vara att dessa har behov av att tillgå laboratorier för allmänhygieniska och naturvårdsuppgifter. Detta behov synes emellertid vida komma att överstiga vad som kan tillgodoses inom ramen för den organisation som är nödvändig för det veterinärmedicinska laboriearbetet. Enligt utredningens mening är det i hög grad tveksamt, om staten i nuvarande läge bör engagera sig i ett dylikt samarbete, som i framtiden torde komma att i första hand gälla andra intressen än stalliga. Däremot bör kommuner, slakterier m. fl. inbjudas att utnyttja de veterinärmedicinska laboratorier som kommer att finnas på vissa orter så att stor-driftens fördelar kan tas till vara.

Med tanke på att det är fråga om en serviceverksamhet som i princip bör vara självfinansierad och som kommer att drivas i konkurrens med andra laboratorier föreslår utredningen, att behovet av regionala veterinärmedicinska laboratorier tillgodoses på så sätt att jordbruksnäringen inbjuds att tillsammans med staten bilda ett aktiebolag med uppgift att driva sådana laboratorier. Staten och jordbruksnäringen bör äga hälften var av aktiekapitalet. Styrelsen bör sättas samman så att staten får det avgörande inflytandet. Exempelvis bör av fem styrelseledamöter Kungl. Maj:t utse tre.

Det bör ankomma på styrelsen för det föreslagna bolaget att besluta om antalet laboratorieenheter och platserna för dessa. Till grund härför bör bl. a. ligga överläggningar med olika tänkbara avnämare av laboratoriernas tjänster. Bolagets ledning bör aktivt marknadsföra laboratoriernas tjänster och även fortlöpande ompröva behovet av laboratorier i olika delar av landet.

Det synes lämpligt att i förekommande fall, sedan platserna för bolagets verksamhet fastställts, förhandlingar tas upp med vederbörande hushållningssällskap om eventuellt övertagande av sällskapets laboratorium, utrustning m. m. på villkor varom överenskommelse kan komma att träffas. Alternativt kan också övervägas att bolaget avtalar med hushållningssällskap att för bolagets räkning fortsätta med sin hittillsvarande verksamhet. Sådana och andra organisatoriska frågor torde närmare få övervägas sedan statsmakterna tagit ställning till frågan om ett halvstatligt bolag. I den mån hushållningssällskap så önskar, är det enligt utredningens mening lämpligt att sällskapet får tillfälle att på jordbruksnäringens sida ingå såsom delägare i bolaget.

Aktiekapitalet för bolaget bör enligt gjorda beräkningar uppgå till 1 milj. kr. För att skapa en reservfond bör aktierna emitteras till en kurs av 120 %.

Utredningen föreslår att för att täcka statens andel av aktiekapitalet anvisas ett investeringsanslag av 600 000 kr. För att ge bolaget erforderligt driftskapital bör stiftarna lämna garanti för lån i bank om sammanlagt högst 500 000 kr.

De regionala och lokala intressena bör få göra sig gällande i fråga om bolagets regionala enheter. Detta kan ske genom att t. ex. knyta en rådgivande nämnd till den regionala enheten. I nämnden bör ingå företrädare bl. a. för de sammanslutningar som har hand om den veterinärmedicinska produktionsrådgivningen och i förekommande fall även för kommuner.

Styrelsen för bolaget bör fastställa taxa för bolagets tjänster. Taxan bör i princip så avvägas att full kostnadstäckning och skälig förräntning av det insatta kapitalet uppnås. De beräkningar utredningen gjort visar att ett sådant mål under förutsättning att en önskvärd samordning av olika laboratorieaktiviteter genomförs i varje fall på längre sikt bör vara möjligt att nå. Taxan bör även avvägas så, att någon snedvridning av de regionala laboratoriernas och statens veterinärmedicinska anstalts verksamhet inte uppkommer.

Även om målet för bolagets verksamhet bör vara att göra denna minst självbärande, synes det realistiskt att anta att verksamheten till att börja med kan komma att visa visst underskott. Detta bör täckas genom årliga tillskott av aktieägarna i förhållande till aktieinnehavet. För att täcka statens andel bör ett särskilt anslag anvisas för ändamålet. Anslaget storlek torde få beräknas sedan planerna för bolaget tagit fastare form.

Laboratorieverksamheten bör påbörjas den 1 juli 1969. Även utredningens övriga förslag bör genomföras vid samma tidpunkt.

Anslagsfrågor. För ersättning till ledamöterna i den till veterinärstyrelsen knutna rådgivande nämnden beräknar utredningen 10 000 kr. I veterinärstyrelsens omkostnadsstat bör föras upp en särskild anslagspost till upplysnings- och publikationsverksamhet. Posten bör efter beslut av styrelsen få utnyttjas även för sådan verksamhet av statens veterinärmedicinska anstalt och veterinärhögskolan. I avvaktan på närmare erfarenheter tar utredningen upp 50 000 kr. för ändamålet.

För de veterinärer som bör vara regionalt ansvariga för den veterinärmedicinska rådgivningsverksamheten beräknas för ersättningar och omkostnader sammanlagt 100 000 kr.

De direkta årliga kostnaderna — avlöningar och omkostnader — för de sex nya tjänsterna vid statens veterinärmedicinska anstalt beräknas till 420 000 kr.

De sammanlagda kostnaderna för de olika förslagen blir således 580 000 kr.

Som en konsekvens av utredningens förslag bör anslaget till Bidrag till främjande av juverhälsokontroll hos nötkreaturen på 280 000 kr. avföras

från riksstaten. Nettokostnaderna på driftbudgeten för utredningens förslag stannar vid bifall härtill vid 300 000 kr.

Till teckning av aktier i aktiebolag för laboratorieverksamhet bör för budgetåret 1969/70 beräknas 600 000 kr. Staten bör tillsammans med övriga stiftare av bolaget lämna garanti för banklån om högst 500 000 kr.

Remissyttrandena

Utredningens förslag i fråga om den veterinärmedicinska rådgivnings- och laboratorieverksamheten tillstyrks i huvudsak av remissinstanserna. De invändningar som anförs avser främst viss samordning med annan närliggande verksamhet. Således anser *styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt, lärarkollegiet vid veterinärhögskolan* och *Sveriges veterinärförbund* att utredningen vid sin bedömning av de framtida veterinärmedicinska insatserna inom rådgivning och laboratorieservice i huvudsak utgått endast från animalieproduktionens behov. Sambandet med livsmedelskontrollen och annan verksamhet av omgivningshygienisk och naturvårdande karaktär har inte beaktats tillräckligt. Skäl anses därför föreligga för att ett ställningstagande från statsmakternas sida inte sker förrän dels livsmedelsstadgekommittén redovisat sina förslag, dels utredningen kommit med sitt betänkande om den framtida distriktsveterinärorganisationen. Även *RLF*, som finner något akut reformbehov inte föreligga, anser att utredningens slutbetänkande bör avvaktas. Att livsmedelsstadgekommitténs förslag avvaktas, såvitt avser laboratoriefrågan, förordas vidare av *socialstyrelsen, statens institut för folkhälsan* och *Svenska kommunförbundet*.

Livsmedelsstadgekommittén tillstyrker utredningens förslag. I fråga om laboratorieverksamheten uttalar kommittén, att förslaget främjar den planerade verksamhet för en ökad livsmedelshygien som kommittén har för avsikt att föreslå.

I det följande redogörs främst för yttranden där viss kritik eller vissa invändningar mot förslagets olika delar framförts.

Veterinärmedicinsk rådgivning. Den intensifiering av den veterinärmedicinska rådgivningsverksamheten som utredningen föreslår hälsas allmänt med tillfredsställelse av remissinstanserna.

I fråga om veterinärmedicinsk expertis upplyser *lantbruksstyrelsen* att den avser att låta en veterinärmedicinsk expert stadigvarande ingå i styrelsens expertnämnd för typritningar för lantbrukets ekonomibyggnader. Däremot ifrågasätter styrelsen det ändamålsenliga i att besluta om fasta årsarvoden till veterinärmedicinsk expertis vid lantbruksnämnderna. Behovet av veterinärmedicinsk konsultation varierar starkt mellan olika lantbruksnämnder och olika tidsperioder. *Lärarkollegiet vid veterinärhögskolan* och *styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt* anser, att fast

årsarvode till veterinärmedicinsk expertis bör utgå vid samtliga lantbruksnämnder.

Utredningens förslag om en förstärkning av konsulentavdelningen vid statens veterinärmedicinska anstalt biträds i huvudsak av remissinstanserna. Det är främst vissa organisatoriska spörsmål som har föranlett invändningar.

Utredningens förslag att veterinärmedicinsk produktionsrådgivning bör has om hand av näringen tillstyrks av bl. a. *lantbruksstyrelsen* och *styrelserna för lantbrukshögskolan* och *statens veterinärmedicinska anstalt*. *Sveriges lantbruksförbund* ansluter sig i princip till förslaget men anser att näringens ansvar bör preciseras till att huvudsakligen gälla den organiserade djurhälsokontrollen. Med hänvisning till de överläggningar som förevarit mellan utredningen och företrädare för jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse finner förbundet det önskvärt att den organiserade djurhälsokontrollen endast har en huvudman. Om föreningsrörelsen ensam ges delta ansvar att genom samarbetsorganet Lantbrukets Producenttjänst (LPT) svara för djurhälsokontrollen, kan den garantera att kontrollen skall stå öppen för samtliga producenter, såväl föreningsmedlemmar som icke föreningsmedlemmar. *RLF* anser att en effektiv veterinär rådgivning utgör ett speciellt samhällsintresse och avstyrker utredningens förslag. Riksförbundet kan bl. a. inte acceptera att kostnaderna för verksamheten, som har betydelse för livsmedelshygienen och folkhälsan, helt läggs på producenterna. Även *Hushållningssällskapens förbund* ifrågasätter om inte staten bör vara med och bekosta ifrågavarande verksamhet. Båda de nämnda remissinstanserna gör gällande att veterinärmedicinsk rådgivning, som bedrivs i anslutning till olika djurhälsokontroller, inte är jämförbar med den kommersiella produktionsrådgivning som åsyftas i prop. 1967: 74 angående de nya lantbruksnämndernas organisation, m. m.

RLF, *Hushållningssällskapens förbund* och *Sveriges veterinärförbund* kan inte heller tillstyrka att fält- och laboratorieverksamhet som sker i anslutning till djurhälsokontroll skiljs åt, vilket blir en konsekvens av utredningens förslag. Denna fråga behandlas också av *veterinärstyrelsen*, som föreslår viss samordning av fält- och laboratoriearbetet. De av utredningen förordade laboratorieveterinärerna bör enligt styrelsens uppfattning till huvudsaklig del vara verksamma på laboratoriet. De bör dock, då arbetsförhållandena så medger, även kunna delta i fältarbete speciellt för att utreda mera komplicerade fall samt vid smittor av olika slag och livsmedelsburna infektioner. Omvänt bör de fältarbetande veterinärerna i lämplig utsträckning beredas tillfälle att följa eller delta i laboratoriearbetet.

Sveriges lantbruksförbund anser, att fortbildningen av veterinärer som är verksamma på fältet måste förstärkas för att den veterinärmedicinska rådgivningen skall kunna följa med den snabba utvecklingen inom djurskötseln. Vid fortbildningskurser bör även annan expertis än veterinärer

medverka, eftersom den veterinärmedicinska rådgivningen skall ingå som en integrerad del i övrig rådgivning på husdjursområdet. *Sveriges veterinärförbund* anför, att utredningen inte synes ha beaktat möjligheten att låta besiktningsveterinärer delta i rådgivningsarbetet. Enligt förbundets mening är ett rationellt utnyttjande av besiktningsmaterialet av stort värde.

Den förordning om organiserad hälsokontroll av vissa husdjur som utredningen föreslår bör enligt *veterinärstyrelsen, styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt, lärarkollegiet vid veterinärhögskolan* och *Sveriges veterinärförbund* omfatta även sällskapsdjur, burfåglar, pälsdjur m. fl. *Veterinärstyrelsen* framhåller vidare, att friskförklaring av besättning kan f. n. inte bli aktuell när det gäller juverhälso-, får- eller hönshälsokontroll. Lydelsen av 2 § i förslaget till förordning bör därför ändras. I fråga om kontrollverksamheten bör möjlighet genom livsmedelslagstiftningen ges att utnyttja djurhälsokontrollen ur livsmedelshygienisk synpunkt. Enligt *lantbruksstyrelsen* bör frihet från sjukdom, för vilken särskild kontroll kan ifrågakomma, även kunna fastställas av veterinär på annat sätt än att besättningen är ansluten till kontrollen. *Sveriges lantbruksförbund* förutsätter, att i fråga om de statliga tillämpningsbestämmelserna för organiserad djurhälsokontroll överläggningar sker med näringens företrädare. *Veterinärstyrelsen* och *styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt* föreslår att uttrycket organiserad hälsokontroll byts ut mot auktoriserad hälsokontroll.

Vad beträffar den veterinärmedicinska rådgivningens planläggning anser *socialstyrelsen* att animalieproduktionen kan ge upphov till omgivningshygieniska problem, varför insatser av omgivningshygienisk expertis krävs redan på planeringsstadiet. En representant för *socialstyrelsen* bör ingå i den föreslagna rådgivande nämnden vid veterinärstyrelsen. Enligt *statens institut för folkhälsan* bör även en företrädare för institutet ingå i nämnden. *Styrelsen för lantbrukshögskolan* anser att det bör övervägas att skapa en från veterinärstyrelsen fristående nämnd för planering av rådgivningsverksamheten.

Veterinärmedicinsk laboratorieverksamhet. Den uppläggning av den framtida veterinärmedicinska laboratorieverksamheten som utredningen föreslagit godtas i princip av remissinstanserna. Önskemål förs dock fram om ett utvidgat huvudmannaskap för det föreslagna laboratoriebolaget.

Veterinärstyrelsen, styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt, lärarkollegiet vid veterinärhögskolan, livsmedelsstadgekommittén och *Sveriges lantbruksförbund* anser att inbjudan till att ingå som delägare i laboratoriebolaget bör utgå också till andra än jordbruksnäringen, i första hand landstingen och primärkommunerna genom resp. förbund. De veterinärmedicinska laboratorierna anses fylla ett minst lika stort behov ur livsmedelshygienisk som ur lantbruksekonomisk synpunkt. *Kooperativa förbundet* och *Köttbranschens riksförbund* anser att livsmedelsindustrin som en del av animalieproduktionen bör bli representerad i laboratoriebolagets

styrelse. De förordar även ett till landsting och kommuner utvidgat huvudmannaskap.

Hushållningssällskapens förbund föreslår att huvudmannaskapet för laboratorierna överlåts på ett i anslutning till varje laboratorium särskilt upprättat bolag, ekonomisk förening, e. d. med staten, landsting, berörda branschorganisationer och hushållningssällskap som intressenter. Ett sådant lokalt huvudmannaskap anses öka förutsättningarna för enskilda kommuner och andra intressenter att ingå i bolaget. Det erforderliga samarbetet på riksplanet bör kunna lösas genom att en nämnd vid varje laboratorium får utse representanter i ett riksgorgan. Enligt *statens naturvårdsverk* bör övervägas om inte länsstyrelserna kan ingå som intressenter i den regionala veterinärbakteriologiska laboratorieorganisationen. Laboratorierna kan då utnyttjas av länsstyrelsernas naturvårdssektioner, som inte skulle behöva bygga upp särskilda laboratorier. *Statskontoret* framhåller, att möjligheterna till lokal samverkan med kommuner och andra intressenter bör prövas. Härigenom kan kapaciteten vid laboratorierna bättre utnyttjas. Vidare kan laboratorier etableras även på orter, där tillräckligt underlag annars saknas för en differentierad veterinärmedicinsk laboratorieservice.

Socialstyrelsen framhåller, att hälsovårdsnämndernas verksamhet omspänner ett mycket vidsträckt fält inom vilket den livsmedelshygieniska sektorn utgör endast en mindre del. Behovet av olika kemiska analyser, exempelvis för kontroll av vatten- och luftföroreningar samt biocidförekomst torde komma att öka. Det kan därför ifrågasättas om en framtida offentlig laboratorieorganisation på livsmedels- och omgivningshygienens område lämpligen bör baseras på de nu föreslagna laboratorierna som huvudsakligen är avsedda att tillgodose djurhälsovårdens och djursjukvårdens behov. Liknande synpunkter anförs också av *Svenska kommunförbundet*, som inte anser sig generellt kunna stödja utredningens förslag om viss kommunal uppslutning kring de föreslagna laboratorierna. Detta bör dock inte hindra att vissa kommuner kan finna det med sina intressen förenligt att anlita de föreslagna laboratorierna.

Vad beträffar livsmedelsundersökningar framhåller *Sveriges Kemiska Industrikontor* (Kemikontoret), att de för livsmedelskontrollen erforderliga resurserna sannolikt i betydande utsträckning måste tillgodoses genom särskilt inrättade livsmedelslaboratorier. Sådana krävs för den ökade offentliga kontrollen av livsmedel, men även för tillverkarnas egen kontroll. Skäl finns emellertid att i kontrollen — i varje fall för animala livsmedel — också söka utnyttja de veterinärmedicinska laboratorierna. Även *livsmedelsstadgekommittén* finner det lämpligt och praktiskt att de av utredningen föreslagna veterinärmedicinska laboratorierna skall kunna utnyttjas vid sidan av renodlade livsmedelslaboratorier både i den offentliga livsmedelskontrollen och i företagets egen kontroll. En viktig förutsättning för en sådan ordning är givetvis att de veterinärmedicinska enheterna får den

kompetens och utrustning som krävs för livsmedelshygieniska laboratorieundersökningar samt att de inte står i beroendeställning av visst företag inom livsmedelsbranschen. Laboratorierna måste också vara beredda att för livsmedelsundersökningarna tillämpa den provtagnings- och undersökningsmetodik som kan föreskrivas av bl. a. statens institut för folkhälsan.

Enligt *överbefälhavaren* torde den föreslagna halvstatliga bolagsformen kräva särskilda Kungl. Maj:ts direktiv för att tillgodose behovet av laboratorier under beredskapstillstånd och krig. Om möjligt bör laboratorierna redan i fred förläggas till platser som är lämpliga från beredskapssynpunkt. Ett starkt önskemål är att ett av laboratorierna lokaliseras till norra delen av landet. Behovet av veterinärmedicinska laboratorieresurser i Norrland understryks också av *socialstyrelsen*, *styrelsen för statens institut för folkhälsan*, *lantbruksstyrelsen*, *Hushållningssällskapens förbund* och *Sveriges veterinärförbund*.

Sveriges lantbruksförbund förutsätter att laboratoriebolagets bildande blir föremål för förhandlingar mellan statsmakterna, lantbruket och eventuellt andra berörda parter. Bolagsordningen bör innehålla bestämmelser om att bolagets verksamhet kontinuerligt skall anpassas till föreliggande behov och med skyldighet att anpassa organisationen till de ekonomiska förutsättningarna. Enligt förbundets mening bör det också utgå ett fast årligt statsanslag till varje laboratorium för den epizooti- och zoonosberedskap som laboratorierna utgör. Med hänvisning till att statsbidrag till juverhälsokontrollen enligt utredningens förslag upphör, förordar förbundet att exempelvis statens veterinärmedicinska anstalt får resurser för visst utvecklingsarbete rörande mastitfrågan.

Riksrevisionsverket anser lämpligt att staten tecknar 52 % och jordbruksnäringsen 48 % av aktiekapitalet i det föreslagna laboratoriebolaget. *Livsmedelsstadgekommittén* och *Kooperativa förbundet* anser att laboratorierna bör drivas i form av en ekonomisk förening i stället för ett aktiebolag.

Veterinärstyrelsen finner det angeläget, att principbeslut snarast fattas om den framtida organisationen av djurhälsokontrollen och laboratorieverksamheten. Däremot bör övergångstiden till den nya organisationen göras tillräckligt lång. Både veterinärstyrelsen och *Hushållningssällskapens förbund* framhåller, att hälsokontrollverksamheten bygger på kontrakt mellan djurägare och hushållningssällskap, som löper kalenderårsvis och fordrar viss uppsägningstid.

Departementschefen

Veterinärväsendeutredningen har som uppgift att se över veterinärväsendets nuvarande organisation. Huvudsyftet med översynen är att anpassa veterinärväsendets uppgifter och organisation till utvecklingens krav. Utredningen har i ett delbetänkande som redovisats i det föregående

föreslagit en allmän intensivifiering av den veterinärmedicinska rådgivnings- och upplysningsverksamheten. Förslaget innebär bl. a. att konsulentavdelningen vid statens veterinärmedicinska anstalt förstärks och att den veterinärmedicinska publikationsverksamheten ökas. Den veterinärmedicinska rådgivningen bör såväl centralt som regionalt baseras på särskilda planer, program. För programmering av rådgivningen och för att främja samordningen med annan rådgivning på husdjursområdet bör till veterinärstyrelsen knytas en rådgivande nämnd. Den veterinärmedicinska produktionsrådgivningen, som omfattar bl. a. verksamhet med organiserad djurhälsokontroll, bör enligt utredningen has om hand av jordbruksnäringen. Ett särskilt bolag med staten och jordbruksnäringen som delägare förordas bli bildat för att driva veterinärmedicinska laboratorier.

Utredningens förslag har i huvudsak tillstyrkts av remissinstanserna. De invändningar som gjorts avser främst samordningen med annan näraliggande verksamhet. Bl. a. har vissa veterinära remissinstanser framhållit, att utredningen vid sin bedömning av de framtida veterinärmedicinska insatserna inom rådgivning och laboratorieservice i huvudsak utgått från animalieproduktionens behov. Sambandet med livsmedelskontroll samt verksamhet av omgivningshygienisk och naturvårdande karaktär anses inte tillräckligt ha beaktats av utredningen. Ett ställningstagande i frågan anses inte böra ske förrän dels livsmedelsstadgekommittén fullgjort sitt uppdrag, dels veterinärväsendeutredningen redovisat återstående delar av sitt arbete.

För egen del anser jag skäl inte föreligga att avvakta de båda utredningarnas slutbetänkanden. De återstående delarna av veterinärväsendeutredningens arbete, främst frågan om den framtida distriktsveterinärorganisationen, är inte av större betydelse i förevarande sammanhang. Utredningen har för övrigt redan nu förutsatt, att distriktsveterinärerna även i fortsättningen skall medverka inom alla grenar av den veterinärmedicinska rådgivningen. Vad livsmedelststadgekommittén beträffar har utredningens förevarande förslag utarbetats i samråd med kommittén. Förslaget har tillstyrkts i livsmedelststadgekommitténs yttrande. Som framgår av mina förslag i det följande kan också vissa av remissinstansernas önskemål om samordning av veterinärmedicinsk och annan laboratorieverksamhet väntas bli tillgodosedda.

Veterinärmedicinsk rådgivning. Jordbrukets rationalisering har medfört väsentliga förändringar i metoderna även i fråga om animalieproduktionen. För en rationell produktion samt för att produkterna skall vara fria från sjukliga förändringar, skadliga ämnen och smittämnen erfordras ett gott hälsotillstånd hos djuren och goda hygieniska förhållanden på produktionsplatsen. Den veterinärmedicinska rådgivningsverksamheten, som utgör en särskild del av rådgivningen på husdjursområdet, bör enligt min mening intensivifieras och anpassas till animalieproduktionens utveckling. Jag an-

sluter mig i huvudsak till de riktlinjer i fråga om att upprätta program för denna rådgivning som utredningen lagt fram. Av betydelse är att verksamheten sker i samarbete med annan rådgivning på husdjursområdet samt att de erfarenheter av rådgivning i övrigt som vunnits vid lantbruksstyrelsen och lantbrukshögskolan tas tillvara. För att bl. a. främja ett sådant samarbete och för den veterinärmedicinska rådgivningens planläggning bör till veterinärstyrelsen knytas en rådgivande nämnd i enlighet med utredningens förslag. Kungl. Maj:t bör bestämma om nämndens sammansättning. Det primära ansvaret för den veterinärmedicinska rådgivningen bör liksom hittills ankomma på veterinärstyrelsen.

Jag delar utredningens uppfattning att publikationsverksamhet bör vara ett väsentligt led i den veterinärmedicinska rådgivningen. Som utredningen föreslagit bör styrelserna för statens veterinärmedicinska anstalt och veterinärhögskolan få i uppdrag att i samråd med veterinärstyrelsen utforma de närmare principerna för denna verksamhet samt till Kungl. Maj:t inkomma med härav föranledda förslag. Förslaget om att för vissa regioner inrätta konsulenttjänster vid statens veterinärmedicinska anstalt hör samman med frågan om distriktsveterinärorganisationens framtida uppläggnig. Med hänsyn härtill kan jag inte tillstyrka förslaget.

Utredningen har föreslagit att veterinärmedicinsk expertis stadigvarande knyts till lantbruksstyrelsens expertnämnd för granskning av typritningar samt till vissa lantbruksnämnder. Lantbruksstyrelsen kan besluta i dessa frågor.

Den veterinärmedicinska produktionsrådgivningen omfattar bl. a. den organiserade djurhälsokontrollen och sköts f. n. i huvudsak av hushållningssällskapens veterinäravdelningar. Den bör även i fortsättningen — i likhet med annan produktionsrådgivning inom animalieproduktionen — has om hand av och bekostas av jordbruksnäringen. Detta innebär bl. a. att det i första hand är näringens egen sak att ta ställning till vilken organisationsform den vill utnyttja för verksamheten. Oavsett vilken organisationsform som väljs är det emellertid angeläget att garantier lämnas för att kontrollen står öppen för alla jordbrukare.

Den organiserade djurhälsokontrollen bör även i fortsättningen grundas på författning som beslutats av Kungl. Maj:t och riksdagen. I motsats till vad f. n. är fallet och i syfte att ge möjlighet till en tillräckligt anpassningsbar verksamhet bör den grundläggande regleringen av verksamheten ske genom en enda författning som ger Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar bemyndigande att bestämma kontrollens närmare omfattning och utformning. Som utredningen föreslagit bör hälsokontrollen gälla närmast sådana husdjur, vilkas egentliga funktion är att ingå i produktionen av animaliska livsmedel eller att användas för transporter inom jordbruket eller skogsbruket eller för annan verksamhet. Kungl.

Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t förordnar torde närmare få reglera tillämpningsområdet. I övrigt torde de nuvarande bestämmelserna rörande svinhälsokontroll i huvudsakliga delar vara ändamålsenliga i fråga om den organiserade hälsokontrollen. Det yttersta ansvaret för verksamheten bör liksom hittills ankomma på veterinärstyrelsen, som i samarbete med näringsens företrädare bör verka för att djurhälsokontrollen utformas och inriktas så att bl. a. de allmänna intressena tillgodoses. I den rådgivande nämnd som enligt mitt förslag i det föregående bör knytas till veterinärstyrelsen bör företrädare för näringen och berörda myndigheter kunna ta upp frågor angående djurhälsokontroll.

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till förordning om organiserad hälsokontroll av husdjur.

Denna förordning är avsedd att ersätta förordningen med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar och kungörelsen angående åtgärder till motverkande av juversjukdomar hos nötkreaturen. Den nya förordningen bör träda i kraft den 1 januari 1970.

Veterinärmedicinsk laboratorieverksamhet. Utredningen har starkt framhållit vikten av att regionala veterinärmedicinska laboratorier finns tillgängliga. Utredningen anser bl. a. att en av de grundläggande förutsättningarna för att den veterinärmedicinska produktionsrådgivningen skall kunna has om hand av näringen är att sådana laboratorier finns inrättade och att verksamheten vid dessa står under offentlig tillsyn. Även statens veterinärmedicinska anstalt har i olika sammanhang understrukit betydelsen av att regionala veterinärmedicinska laboratorier finns att tillgå.

F. n. är hushållningssällskap huvudman för tolv regionala veterinärmedicinska laboratorier. Utredningen erinrar om att sällskapets verksamhet har förändrats väsentligt den 1 juli 1967 genom tillkomsten av de nya lantbruksnämnderna. Sällskapets möjligheter att i fortsättningen driva laboratorier torde härigenom ha blivit sämre. Med hänsyn till att både staten och jordbruksnäringen har intresse av att veterinärmedicinska laboratorier finns att tillgå föreslår utredningen att näringen inbjuds att tillsammans med staten bilda ett aktiebolag med uppgift att driva sådana laboratorier. Det statliga åtagandet motiverar utredningen med att dessa laboratorier regionalt skall utgöra ett komplement till statens veterinärmedicinska anstalt. Vidare skall de bl. a. tjäna som serviceorgan åt den statliga veterinärorganisationen.

Jag biträder utredningens förslag om ett halvstatligt bolag för drift av regionala veterinärmedicinska laboratorier. Som jag anförts i årets statsverksproposition (bil. 11 s. 71) har med anledning av utredningens förslag överläggningar tagits upp med företrädare för jordbruksnäringen. Vid överläggningarna som har förts med företrädare för Sveriges lantbruksförbund har enighet uppnåtts om att ett sådant bolag skall ha ett

aktiekapital om 1 milj. kr., fördelat med 52 % på staten och 48 % på Sveriges lantbruksförbund som har rätt att fördela sina aktier. Aktierna som skall lyda på ett nominellt belopp av 1 000 kr. skall emitteras till en kurs av 120 % för att skapa en reservfond. Stiftarna av bolaget skall vidare åta sig kreditgaranti för bolaget om sammanlagt högst 1 milj. kr. Ansvaret för garantin skall fördelas enligt samma grunder som gäller för aktiekapitalet. Bolagets verksamhet skall på sikt lämna varken överskott eller underskott. I den mån vinst uppkommer skall denna användas för att hålla taxorna på en jämn, låg nivå och för en sådan konsolidering av bolaget som anses erforderlig från företagsekonomisk synpunkt och i övrigt för ändamål som bolaget har att tillgodose. Eventuell täckning av förlust genom aktieägarnas försorg skall ske i förhållande till aktieinnehavet. Styrelsen för bolaget skall bestå av sju ledamöter och två suppleanter, varav Kungl. Maj:t utser fyra ledamöter och en suppleant. Bolagets firma skall vara Aktiebolaget Laboratorietjänst och bolaget avses påbörja sin verksamhet den 1 januari 1970.

Vid överläggningarna har diskuterats att det nya bolaget till sig knyter annan laboratorieverksamhet i syfte att stärka det ekonomiska underlaget och skapa förutsättningar för ett effektivt resursutnyttjande för bolaget. Det har ansetts böra bli en uppgift för bolagets styrelse att vid sin planering av verksamhetens omfattning och lokalisering även ta hänsyn härtill. Delägarna i bolaget bör verka för att regional veterinärmedicinsk laboratorieverksamhet om möjligt får fullgöras av bolaget samt att de undersökningar av denna art som staten helt eller delvis kan komma att bekosta utförs av bolaget.

Med hänsyn till den tilltänkta verksamhetens art bör tjänstgörande föreståndare för vart och ett av bolagets laboratorier ha ställning som offentlig tjänsteman.

Jag anser mig kunna biträda vad som sålunda överenskommits vid ifrågasvarande överläggningar. Som nämnts kommer hinder inte att föreligga för bolaget att till sig knyta även annan laboratorieverksamhet om bolagets styrelse finner det lämpligt. Den väntade omfattningen av sådan verksamhet synes dock inte vara så stor att skäl finns att f. n. ytterligare utvidga huvudmannaskapet för bolaget. Inte heller har vid remissbehandlingen av utredningens förslag framkommit önskemål om delägarskap från kommunförbundet och landstingsförbundet. Däremot har intresse visats för att utnyttja bolagets laboratorier.

Jordbruksnäringen bör sålunda erbjudas att tillsammans med staten ingå som delägare i ett halvstatligt bolag under förutsättning av riksdagens godkännande av de riktlinjer som jag nu redovisat.

Som framgått av det föregående avses bolagets verksamhet bl. a. ersätta den verksamhet som f. n. bedrivs vid hushållningssällskapens veterinärmedicinska laboratorier. Såsom angetts i utredningsförslaget kan fråga upp-

komma om bl. a. överförande av viss laboratorieutrustning till det föreslagna bolaget. Jag avser att med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tidigare denna dag tillkalla en särskild sakkunnig, som med utgångspunkt i utredningens förslag och riktlinjerna för bildandet av det nya bolaget skall överlägga med hushållningssällskapen.

Anslagsfrågor. Med hänvisning till det anförda förordar jag, att under fonden för statens aktier för budgetåret 1969/70 tas upp ett investeringsanslag av 624 000 kr. till *Teckning av aktier i Aktiebolaget Laboratorietjänst*. Vidare bör inhämtas riksdagens medgivande om statsgaranti för lån till bolaget intill ett belopp av 520 000 kr.

Statsbidrag vid vissa obduktioner samt för bakteriologisk undersökning på salmonella i samband med obduktion som enligt förut nämnt beslut av Kungl. Maj:t utbetalas till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier och bekostas från anslaget Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar, m. m. (jfr. prop. 1968:1 bil. 11 s. 97) bör sedan det nya laboratoriebolaget bildats i första hand utgå till bolagets laboratorier. Det ankommer på Kungl. Maj:t att besluta härom.

Utredningen har föreslagit att bidrag till att främja juverhälsokontroll hos nötkreaturen inte bör utgå i fortsättningen. Juverhälsokontrollen baseras på överenskommelser med djurägarna per kalenderår. Jag förordar, att statsbidraget till denna kontroll upphör vid utgången av år 1969. För att täcka statens kostnader före avvecklingen av bidraget bör anslaget Bidrag till främjande av juverhälsokontroll hos nötkreaturen föras upp under budgetåret 1969/70 med 1 000 kr.

Kostnaderna för den rådgivande nämnden vid veterinärstyrelsen kan beräknas till 10 000 kr. Vidare kan kostnaderna för den utökade veterinärmedicinska publikationsverksamheten väntas uppgå till 50 000 kr. För båda dessa ändamål har jag beräknat medel i årets statsverksproposition (bil. 11 s. 71) under veterinärstyrelsens anslag.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att

1. antaga förslag till *förordning om organiserad hälsokontroll av husdjur*,
2. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för bildandet av Aktiebolaget Laboratorietjänst efter de riktlinjer jag anför, t,
3. till *Bidrag till främjande av juverhälsokontroll hos nötkreaturen* på driftbudgeten under nionde huvudtiteln för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

Kungl. Maj:ts proposition nr 43 år 1969

4. till *Teckning av aktier i Aktiebolaget Laboratorietjänst* på kapitalbudgeten för budgetåret 1969/70 under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 624 000 kr.,

5. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att i överensstämmelse med vad jag anført iklåda staten garanti för lån till Aktiebolaget Laboratorietjänst intill ett belopp av 520 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson